

Warszawa, 11 kwietnia 2023 r.

Prof. dr hab. Dorota Zdunkiewicz-Jedynak
Instytut Języka Polskiego Uniwersytet Warszawski

OPINIA PROMOTORSKA O ROZPRAWIE DOKTORSKIEJ

mgr Małgorzaty Ciupińskiej

„Nauki rekolekcyjne jako religijny gatunek mowy.

Wzorzec normatywny a społeczna i osobnicza świadomość genologiczna”

Przyjęta przeze mnie rozprawa doktorska Pani mgr Małgorzaty Ciupińskiej to obszerne studium poświęcone charakterystyce genologicznej nauk rekolekcyjnych.

Praca ma złożoną, przemyślaną strukturę. Jest podzielona na 5 rozdziałów. Kompozycja tekstu jest logiczna i w pełni uzasadniona przyjętym celem badawczym. Otwiera go *Wprowadzenie do badań*, wieńczy zaś rozdział, w którym Doktorantka przedstawia wnioski końcowe i omawia perspektywy badawcze. Każdy z 3 rozdziałów analitycznych kończy się podsumowaniem. Rozprawę dopełnia imponujący wykaz literatury przedmiotu.

W *Rozdziale I* zatytułowanym *Wprowadzenie do badań* Autorka określa przedmiot, cel oraz zakres pracy, a także przyjętą metodologię. Dodatkowo przybliży historię nauk rekolekcyjnych oraz portretuje sylwetkę ks. Włodzimierza Sedlaka – rekolekcjonisty, którego teoria genologiczna dotycząca nauk rekolekcyjnych jest przedmiotem analizy w części pracy.

W *Rozdziale II* Autorka odtwarza wzorzec normatywny nauk rekolekcyjnych na podstawie oficjalnych dokumentów kościelnych oraz literatury teologicznej, szczególnie z zakresu homiletyki; analizuje ważne teksty dotyczące ćwiczeń duchowych. Rozdział ten przygotowany jest z perspektywy diachronicznej, dzięki czemu odzwierciedla ewolucyjną naturę badanego przez Nią gatunku.

Rozdział III wprowadza czytelnika w kwestie związane ze społeczną świadomością gatunkową, poświęcony jest wyznacznikom gatunkowym nauk rekolekcyjnych utrwalonym w świadomości użytkowników polszczyzny. Autorka wykorzystuje w tym celu narzędzia badawcze stosowane w analizach językowego obrazu świata. U podstaw takiego postępowania metodologicznego leży deklarowane przekonanie, że wiedza o świecie zgromadzona w systemie pojęciowym przejawia się w różnych danych językowych – przede wszystkim w samym sposobie nazywania, etymologii, frazeologii itp.

Rozdział IV rozprawy to szczególne studium przypadku – zawiera analizę nauk rekolekcyjnych Włodzimierza Sedlaka (wybranego przez Autorkę w celu skonfrontowania ustaleń dotyczących wzorca

normatywnego i społecznego z realizacjami indywidualnymi i świadomością osobniczą) oraz tekstów tego rekolekjonisty o charakterze metajęzykowym, dotyczących nauk rekolekcyjnych. Ta część pracy należy do najciekawszych i najbardziej oryginalnych w całej rozprawie. W myśl założeń Doktorantki to dopiero indywidualny nadawca przekazu werbalnego nie tylko wybiera odpowiedni wzorzec gatunkowy, ale dostosowuje poszczególne jego komponenty do okoliczności aktu komunikacji, nadaje ostateczny kształt regułom gatunkowym, decyduje o sposobie ukształtowania różnych płaszczyzn struktury genologicznej wypowiedzi; to indywidualna wiedza o rzeczywistości, światopogląd, wartościowanie, cechy osobnicze itp. wpływają na to, jak w tworzonym indywidualnie tekście zostaną zastosowane reguły gatunkowe; nadawca może także komentować własne zabiegi twórcze, co ostatecznie stanowi cenne źródło informacji o osobniczej świadomości genologicznej.

Jako materiał badawczy w pracy mgr Małgorzata Ciupińska wykorzystwała różnorodne źródła – nie tylko dokumenty kościelne, dane językowe, lecz także (w odniesieniu do badania osobniczej świadomości genologicznej) – liczne publikowane i, co należy zauważyć, rękopiśmienne teksty ks. Sedlaka: listy, pamiętniki, książki, wywiady prasowe, notatki, na podstawie których zrekonstruowała poglądy wybitnego rekolekjonisty nt. nauk rekolekcyjnych i omówiła teorię gatunku w ujęciu wybitnego rekolekjonisty.

Opracowanie mgr Małgorzaty Ciupińskiej charakteryzuje się bogactwem zastosowanych metod analizy (zaczepniętych z genologii, prac nad idiolektem czy stosowanych w badaniach z zakresu lingwistyki kulturowej i tekstologii) oraz godną podkreślenia dojrzałością badawczą i analityczną skrupulatnością. Pod względem metodologicznym praca może służyć za wzór badań genologicznych oraz poświęconych językowi osobniczemu. Wiele w niej celnych merytorycznie obserwacji lingwistycznych, rozprawa ma też niewątpliwą wartość dla badań porównawczych odnoszących się do języka jednostki oraz języka religijnego. Jej profesjonalny kształt dowodzi dobrego opanowania przez Autorkę nowoczesnej metodologii lingwistycznej, której różne teorie są w pracy wykorzystywane z powodzeniem w poszczególnych przekrojach zaprezentowanej analizy. Zagadnienia metodologiczne są przez mgr Małgorzatę Ciupińską widziane szeroko, co jest w pełni uzasadnione ze względu na synkretyzm metod stosowanych w badawczej części rozprawy. Doktorantka z godną pochwałą swobodą porusza się po omawianej problematyce. Przeprowadzone przez nią analizy są szczegółowe, rzetelne, a przy tym – właściwie uporządkowane. Prowadzą zawsze do trafnych, właściwie i obficie udokumentowanych wniosków. Jednocześnie zdradzają zdolność Autorki do krytycznej oceny przydatności narzędzi opisu genologicznego wypracowanych na gruncie lingwistyki.

Prezentacja badań cudzych i własnych jest przeprowadzona w pracy w sposób klarowny, logiczny i merytorycznie poprawny. Na podkreślenie zasługuje jasność wyводу. Dysertacja dowodzi, jak dobrze

Autorka radzi sobie z syntezą i porządkowaniem analizowanego materiału oraz jak trafnie umie stawiać diagnozy, nierzadko wykraczające poza wnioski czysto lingwistyczne.

Praca mgr Małgorzaty Ciupińskiej ma charakter opisowo-analityczny. Rozprawa jest nowatorska – łączy metody badań nad dyskursem, idiolektem i językiem religijnym. Cele, które postawiła przed sobą Autorka, zostały zrealizowane w pełni, a materiał przeanalizowany wnikliwie.

Na wysoką ocenę zasługuje dodatkowo wysoki poziom stylistyczno-językowy rozprawy, kultura języka oraz samodzielność badawcza jej Autorki.

Dorota Jedymala